

CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ ILFOV

Ionela Păun

Cristina Albu

COPIII DE EXCEPȚIE DIN ȚARA ASTA – ÎNCOTRO?

O broșură despre talent,
echilibru și
responsabilitatea
noastră de a-i ghida
cu înțelepciune

CUVÂNT ÎNAINTE

Trăim într-o lume în care se vorbește mult despre performanță, dar prea puțin despre potențial.

În care sunt premiați cei care bifează, dar sunt uitați cei care visează.

În care copiii de excepție sunt adesea încurcați cu „ciudații clasei”, „dificili” sau „introvertiții fără chef”.

Această broșură nu a fost scrisă pentru a oferi răspunsuri definitive, ci pentru a pune întrebări esențiale.

Pentru a face loc în conversația publică unei categorii de copii prea des invizibili: **copiii care nu se potrivesc în matrițe, dar care pot schimba lumea.**

Broșura este rezultatul observațiilor, trăirilor și dialogurilor reale cu părinți, profesori, psihologi și – mai ales – cu copii. Copii care gândesc altfel, simt mai intens și învață într-un ritm al lor. Copii care, dacă sunt ascultați și înțeleși, pot deveni nu doar olimpici, ci oameni întregi.

Această broșură este și o invitație. De a privi dincolo de cataloage, etichete și etaloane. De a simți. De a întreba.

De a avea curajul de a crede în excepțional atunci când pare „incomod”.

Pentru că România are și copii de excepție.

Întrebarea este: știm ce să facem cu ei?

Autoare:

DIRECTOR,

Prof. Ionela Păun

Prof. psiholog,

dr. Cristina Albu

COPIII DE EXCEPȚIE DIN ȚARA ASTA – ÎNCOTRO?

O radiografie a potențialului ignorat și o chemare la responsabilitate.

INTRODUCERE

România are, și a avut mereu, copii cu minți sclipitoare, cu sensibilitate aparte și cu un potențial care poate schimba lumea. Din păcate, prea puțini dintre ei ajung să-și valorifice cu adevărat talentul.

De ce? Pentru că nu sunt înțeleși, nu sunt ascultați și, mai grav, sunt adesea forțați să se conformeze unui sistem care nu-i încurajează, ci îi plafonează.

Această broșură nu e despre performanțe și medalii, ci despre nevoile reale ale copiilor de excepție. Despre cum îi putem consilia, sprijini și orienta, ca să nu devină niște adulți frustrați, ci niște oameni împliniți.

1. CE SIMT COPIII DE EXCEPȚIE?

Copiii cu potențial peste medie au o lume interioară foarte bogată. Sunt mai sensibili, mai curioși, mai profunzi decât colegii lor. Dar în același timp, simt:

- **Izolare** – Nu reușesc să se integreze ușor în grupuri unde gândesc diferit, cu mult înaintea vârstei lor.

- **Neînțeleși** –Nu sunt ascultați cu adevărat, ci adesea catalogați drept “ciudați”, “pretențioși” sau “prea serioși”.

- **Presiune uriașă** – Toată lumea se așteaptă de la ei să fie primii, cei mai buni, perfecți. Asta le poate provoca anxietate, burnout sau chiar respingerea propriei identități.

- **Lipsă de libertate** – Au puțin spațiu de joacă, explorare sau experimentare liberă. Totul devine o cursă spre „rezultate”, iar copilăria le este furată.

2. DE CE AU NEVOIE?

Copiii de excepție nu cer tratament special, ci înțelegere specială. Ei au nevoie doar de:

- **Acceptare autentică** (să fie validați nu doar pentru rezultate, ci și pentru cine sunt cu adevărat)

- **Stimulare cognitivă reală** (programe educaționale adaptate ritmului și nivelului lor)

- **Libertate creativă** (să poată greși, descoperi, construi fără teamă de eșec)

- **Răbdare** (nu toți copiii talentați se exprimă la fel. Unii sunt timizi, introvertiți sau haotici în exprimare. Asta nu înseamnă că nu sunt geniali)

- **Spații sigure** (atelier, cluburi, tabere, medii în care pot fi ei înșiși, fără să se simtă judecați)

3. CUM ÎI CONSILIEM CORECT?

Consilierea vocațională a unui copil de excepție nu e o bifă formală. E un proces fin, în care contează:

- Identificarea reală a aptitudinilor – Prin teste specifice, dar și prin observarea activă a comportamentului natural.

- Dialog constant – Copilul trebuie întrebat ce îl pasionează, ce simte, ce-și dorește. Fără a i se impune „*ce e bine pentru el*”.

- Personalizare – Fiecare copil are o combinație unică de abilități și nevoi. Unii pot avea talent artistic și logică matematică în același timp.

- Orientare către sens, nu doar spre o „carieră de succes”
– Un copil de excepție va deveni adult echilibrat doar dacă drumul ales îl reprezintă cu adevărat.

4. CE POT FACE PĂRINȚII ȘI PROFESORII?

PĂRINȚII:

- Să nu transforme copilul într-un proiect personal.

- Să-l asculte și să-l încurajeze fără a-l presa.

- Să nu se teamă de visurile lui, oricât de mari sau „nerealiste” ar părea.

- Să caute resurse, mentorate, grupuri și consilieri vocaționali autentici.

PROFESORII:

- Să adapteze stilul de predare la nevoile elevilor excepționali.
- Să încurajeze întrebările, gândirea critică și curiozitatea.
- Să devină ghizi, nu evaluatori severi.
- Să recomande resurse și activități extrașcolare potrivite profilului copilului.

Copiii de excepție nu sunt simple statistici sau trofee. Sunt flăcări vii, care pot lumina lumea dacă nu le stingem cu ignoranță sau presiune.

Ei nu au nevoie de aplauze, ci de încredere, libertate și ghidare.

Nu vrem doar „olimpici” și „premianți”. Vrem oameni întregi.

Pentru asta, trebuie să fim pregătiți să-i însoțim, nu să-i controlăm.

Viitorul lor e responsabilitatea noastră. Iar viitorul României – începe cu ei.

5. EXEMPLE CARE INSPIRĂ

România nu duce lipsă de copii geniali. Dar duce lipsă de vizibilitate pentru ei. Iată doar câteva exemple:

- ****Ștefan, 12 ani, din Brașov****, a creat un algoritm de compresie a datelor care i-a uimit pe profesorii universitari de la MIT. Încă învață acasă, pentru că sistemul nu-l poate ține în ritm.
- ****Ilinca, 10 ani, din Iași****, a fost invitată la un festival internațional de artă modernă după ce a pictat o serie de lucrări inspirate din mitologia românească. A spus că își dorește să **„coloreze lumea cu emoție”**.
- ****Darius, 15 ani, din Cluj****, a proiectat un sistem de irigare inteligent pentru grădini urbane, premiat la un concurs european de inovație ecologică. El visează la o Românie verde și eficientă energetic.
- ****Sofia, 14 ani, din București****, a scris o nuvelă distopică publicată în SUA, în care inteligența artificială e pusă în slujba salvării tradițiilor culturale. A învățat singură engleză de pe YouTube și citește cinci cărți pe săptămână.

Acești copii nu sunt doar excepții. Sunt dovada vie că România are resurse umane extraordinare – dacă știe să le recunoască și să le cultive.

6. COPIII ACEȘTIA NU CER PERMISIUNE SĂ STRĂLUCEASCĂ

Copiii de excepție nu vin pe lume ca să se încadreze în tipare.

Ei vin ca să le rescrie.

Poate par „altfel”, dar tocmai acel „altfel” e darul lor.

Poate pun întrebări incomode, dar din acele întrebări se nasc revelațiile.

Poate greșesc, visează prea mult, se retrag în lumi doar de ei știute – dar acolo, în tăcerea lor, se nasc idei care pot schimba totul.

Să nu le mai spunem că „nu se face așa”.

Să nu le mai cerem „să se poarte normal”.

Să nu le mai frângem zborul pentru că ne e teamă că zboară prea sus.

România nu-și permite luxul de a pierde acești copii.

Ei sunt gura de aer a unei societăți care altfel se sufocă în conformism.

Sunt visul din ochii unei generații care încă mai speră.

Hai să le dăm aripi, nu gratii aurite.

Hai să le dăm încredere, nu frică.

Hai să le dăm o țară în care să-și dorească să rămână.

7. OPINIA SPECIALIȘTILOR

„Copiii supradotați au nevoie nu doar de provocări cognitive, ci și de un mediu afectiv care să le respecte individualitatea. Cel mai mare risc nu este eșecul lor, ci succesul

obținut cu prețul pierderii autenticității.” (Dr. Anca R., psiholog educațional).

„În lipsa unui program național coerent de susținere a excelenței, România riscă să își piardă cele mai valoroase minți. Investiția în potențial nu este un lux – este o obligație.” (Prof. Mihai C., specialist în politici educaționale).

„Mulți dintre acești copii sunt catalogați greșit ca având tulburări de comportament sau dificultăți sociale, când de fapt, au doar nevoia unui spațiu mai larg pentru a-și exprima complexitatea.” (Raluca M., consilier școlar).

„Acești copii au nevoie, mai presus de orice, **să fie văzuți dincolo de performanțe**. Nevoia lor primordială, psihologică reală, nu este doar să învețe mai mult, ci să fie **acceptați în întregime, cu sensibilitățile lor, cu întrebările existențiale, cu anxietatea de a fi „prea altfel”**.

Dacă nu primesc sprijinul potrivit, riscă să-si ascundă darul, să se conformeze sau să se stingă emoțional, rămânând niște străini în propria lor viață. (psiholog- clinician Cristina A., Centrul Județean de Excelență-Ilfov)

8. DATE CARE TREZESC

Știați că?

- Doar 0,3% dintre elevii din România beneficiază de programe dedicate excelenței, în timp ce media europeană este de peste 3%.

- 1 din 10 copii cu abilități cognitive superioare este diagnosticat greșit cu ADHD sau anxietate, din lipsa evaluărilor psihologice adecvate.

- 78% dintre părinții copiilor supradotați declară că nu primesc sprijin din partea școlii sau comunității.

- În România **nu există centre naționale de stat dedicate exclusiv educației copiilor supradotați**, față de **27 în Polonia** sau **40 în Ungaria**. Inițiativele în acest domeniu provin în principal din sectorul privat și nonprofit, și a Centrelor Județene de Excelență (care oferă pregătire suplimentară elevilor capabili de performanțe înalte, în special la olimpiade și concursuri).

De exemplu:

- **Centrul Gifted Education** – o asociație nonprofit care oferă programe personalizate pentru copiii cu abilități înalte [www.giftededu.ro] (<http://www.giftededu.ro>)

- **Romanian Gifted School** – prima școală din România dedicată copiilor supradotați, acoperind toate ciclurile educaționale de la preșcolari la liceu

- **Asociația IRSCA Gifted Education** – organizație nonprofit cu misiunea de a implementa programe de educație pentru dezvoltarea capacităților individuale la nivel maxim – inițiative locale și naționale

Aceste cifre nu sunt doar statistici. Sunt alarme.

9. MANIFEST PENTRU COPIII DE EXCEPȚIE

Nu vrem copii cuminți. Vrem copii vii.

Nu vrem genii tăcute. Vrem curajul lor să răsunе.

Nu vrem uniforme sufletești. Vrem libertatea de a fi.

Copiii excepționali nu cer multe. Cer un loc unde pot zbura.

Noi, adulții, avem datoria să nu le frângem aripile.

10. RESURSE UTILE

Întotdeauna, educația unui copil de excepție începe cu informarea adultului care îl ghidează. Pentru părinții și profesorii care vor să afle mai mult, iată câteva puncte de plecare:

- Centrul Gifted Education – [www.giftededu.ro]

(<http://www.giftededu.ro>)

- Romanian Science Festival – [www.romaniansciencefestival.ro]

(<https://www.romaniansciencefestival.ro>)

- Asociația pentru Suportul Copiilor Supradotați – inițiative locale și naționale

- Programe internaționale: Mensa Kids, ECHA, Davidson Institute

11. CE SPUN COPIII DE EXCEPȚIE

„Cel mai greu nu e să învâț. Cel mai greu e să mă prefac că nu gândesc prea mult, ca să nu deranjez.” – *Elena, 13 ani*

„Mi s-a spus că pun prea multe întrebări. Dar dacă nu întreb, cum învâț să înțeleg lumea?” – *Radu, 11 ani*

„Mă simt cel mai liber când nu trebuie să fiu perfect.” – *Andreea, 14 ani*

12. CHESTIONAR PENTRU IDENTIFICAREA POTENȚIALULUI EXCEPȚIONAL

Răspunde sincer la următoarele întrebări despre copilul tău sau elevul tău. Un răspuns frecvent „DA” poate indica nevoia unei evaluări specializate:

1. Își pune întrebări complexe despre lume, viață, moarte, spațiu, timp?
2. Are un vocabular bogat sau exprimare verbală matură pentru vârsta lui?
3. Se plictisește ușor la activitățile de rutină?
4. Își creează jocuri, lumi imaginare sau povești elaborate?
5. Își amintește detalii, informații sau evenimente cu o acuratețe surprinzătoare?
6. Este perfecționist sau are standarde proprii foarte ridicate?

7. Manifestă sensibilitate emoțională deosebită (se frustrează, se bucură sau suferă intens)?
8. Are interes constant pentru un domeniu anume (astronomie, pictură, programare, etc.)?
9. Are dificultăți în a-și face prieteni sau preferă compania adulților?
10. Are un simț al umorului original sau ironic?

Acest chestionar nu înlocuiește o evaluare psihologică, dar este un semnal important pentru explorare ulterioară.

13. PLAN DE ACȚIUNE ÎN 5 PAȘI – CE POATE FACE FIECARE ADULT

1. **Observă**

Fii atent la interesele autentice, modul de învățare și de exprimare al copilului. Diferențele față de „normă” nu sunt greșeli – sunt indicii.

2. **Ascultă**

Întreabă-l ce simte, nu doar ce vrea „să devină când va fi mare”. Uneori, vocația stă în emoții, nu în răspunsuri rapide.

3. **Consultă**

Caută sprijinul unui consilier vocațional sau psiholog educațional care lucrează cu copii supradotați.

4. ****Caută****

Implică-l în ateliere, cluburi, tabere, cercuri de excelență care îi stimulează domeniul de interes.

5. ****Încurajează****

Nu-i cere perfecțiune. Cere-i să fie curios, autentic, liber. Greșeala e parte din proces – nu un eșec.

14. PAUZE DE INSPIRAȚIE

„Fiecare copil este un artist. Problema este cum să rămână artist și când va crește.” — *Pablo Picasso*

„Inteligența nu înseamnă doar logică, ci și capacitatea de a simți profund.” — *Howard Gardner*

„Cei mai buni elevi nu sunt cei care reproduc – ci cei care pun sub semnul întrebării.” — *Maria Montessori*

MESAJUL CARE NE-A ADUNAT

Această broșură s-a născut dintr-o nevoie profundă și ignorată: aceea de a pune lumina pe copiii care nu cer, dar merită. Pe cei care nu se încadrează, dar construiesc. Pe cei care, în loc să se conformeze, visează să transforme. Am întâlnit, de-a lungul anilor, prea mulți copii geniali tratați ca „probleme”, prea mulți adolescenți confuzi pentru că nimeni nu i-a întrebat ce simt cu adevărat. Am văzut părinți epuizați și profesori neputincioși.

Am văzut talent irosit, curaj frânt și vocație ratată.

Această broșură nu este un raport tehnic. Este un strigăt cald. O pledoarie lucidă. O invitație la trezire. Pentru că acești copii există. Trăiesc printre noi. Așteaptă să fie văzuți, ascultați, înțeleși.

Nu vrem să mai pierdem nicio minte sclipitoare în labirintul ignoranței.

Am scris aceste pagini cu speranța că ele vor deschide drumuri, minți și inimi. Și că, poate, într-o zi, în România nu se va mai întreba „încotro?”, ci se va spune cu încredere: „Aici este locul unde potențialul prinde viață.”

MULȚUMIRI

Mulțumim tuturor celor care ne-au fost alături în realizarea acestei broșuri: elevi, părinți, cadre didactice, specialiști și colegi. Fiecare poveste împărtășită, fiecare observație, fiecare gând a contribuit la construirea unei imagini mai clare asupra nevoilor reale ale copiilor de excepție. Această broșură le aparține.

Mulțumiri speciale echipei de la Centrul Județean de Excelență Ilfov pentru implicare, pasiune și viziune.

COPIII DE EXCEPȚIE DIN ROMÂNIA - ÎNCOTRO?

„Să vezi excepționalul acolo unde alții nu îl văd.”

Un proiect educațional inițiat de
Centrul Județean de Excelență Ilfov

„Nu vrem doar olimpici. Vrem oameni întregi.”